

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PHILIPPE LÉGER

της 13ης Νοεμβρίου 2003¹

1. Πώς μπορεί να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας για το οποίο αυτό καταχωρίστηκε, με αποτέλεσμα την έκπτωση του δικαιούχου του εν λόγω σήματος από τα δικαιώματά του; Πρέπει η διαπίστωση αυτή να βασίζεται μόνο στην άποψη των επαγγελματιών που εμπορεύονται αυτό το είδος προϊόντος ή υπηρεσίας ή και στην άποψη των οικείων καταναλωτών;

2. Αυτά είναι κατ' ουσίαν τα ερωτήματα που υπέβαλε το Svea Hovrätt (Σουηδία) στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ δύο επιχειρηματιών, ως προς ένα λεκτικό σήμα που αφορά ένα τρόφιμο καθημερινής καταναλώσεως στη Σουηδία. Με τα ερωτήματα αυτά, το αιτούν δικαστήριο καλεί το Δικαστήριο να ερμηνεύσει, για πρώτη φορά, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων².

I — Το νομικό πλαίσιο

A — Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3. Η οδηγία έχει ως σκοπό να επιτύχει μια πρώτη προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών περί σημάτων και να θέσει τέρμα στις διαφορές που υπάρχουν στον τομέα αυτόν, οι οποίες μπορούν, αφενός, να εμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και, αφετέρου, να νοθεύσουν τους όρους ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και οι οποίες έχουν την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εν λόγω αγοράς³.

4. Προς τούτο, η οδηγία προβλέπει ότι, κατ' αρχήν, η κτήση και η διατήρηση των δικαιωμάτων εκ της καταχωρίσεως ενός σήματος εξαρτώνται από τους ίδιους όρους σε όλα τα κράτη μέλη και ότι τα προσηκόντως καταχωρισμένα σήματα τυγχάνουν ομοιόμορφης προστασίας⁴.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 40, σ. 1 (στο εξής: οδηγία).

3 — Πρώτη και τρίτη αιτιολογική σκέψη.

4 — Έβδομη και ένατη αιτιολογική σκέψη.

5. Όσον αφορά την καταχώριση των σημάτων, η οδηγία προβλέπει, στο άρθρο 2 αυτής ότι, όλα τα σημεία που επιδέχονται γραφική παράσταση μπορούν να αποτελέσουν σήματα, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων⁵.

6. Σύμφωνα με την επιταγή αυτή, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας απαριθμεί ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες ένα σημείο δεν μπορεί να καταχωρισθεί ως σήμα ή, αν έχει καταχωρισθεί, το εν λόγω σήμα μπορεί να ακυρωθεί.

7. Τούτο ισχύει ιδίως ως προς τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα⁶ και ως προς τα λεγόμενα «περιγραφικά» σήματα, ήτοι εκείνα «[...] που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προσορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας»⁷.

5 — Η προϋπόθεση αυτή απορρέει από τον προστατευτικό σκοπό που εξυπηρετεί το καταχωρισθέν σήμα, ο οποίο συνίσταται ιδίως, όπως επισημαίνει η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, στη διασφάλιση της αρχικής λειτουργίας του σήματος.

6 — Άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας.

7 — Όπ.π., στοιχείο γ'.

8. Το αυτό ισχύει και ως προς «τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμτική και πάγια πρακτική του εμπορίου»⁸.

9. Εντούτοις, στις τρεις αυτές περιπτώσεις, ένα σήμα γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή, αν έχει καταχωρισθεί, δεν κηρύσσεται άκυρο εφόσον, πριν από την ημερομηνία της αιτήσεως καταχωρίσεως και μετά από τη χρήση που του έχει γίνει, απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα⁹.

10. Όσον αφορά την προστασία των σημάτων, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας καθιερώνει την αρχή κατά την οποία το καταχωρισμένο σήμα απονέμει στον δικαιούχο του, για συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες, αποκλειστικό δικαίωμα που του επιτρέπει να μονοπωλεί το καταχωρισθέν ως σήμα σημείο χωρίς χρονικό περιορισμό.

11. Η έκπτωση του δικαιούχου ενός σήματος από τα δικαιώματά του μπορεί, κατά το άρθρο 12 της οδηγίας, να κηρυχθεί σε τρεις αυτοτελείς περιπτώσεις.

8 — Όπ.π., στοιχείο δ'.

9 — Άρθρο 3, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, της οδηγίας.

12. Η μία από τις περιπτώσεις την οποία αφορά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας είναι αυτή στην οποία «μετά την ημερομηνία καταχώρισης, το σήμα [...], συνεπεία πράξεων ή αδράνειας του δικαιούχου, έχει καταστεί συνήθης εμπορική ονομασία προϊόντος ή υπηρεσίας για την οποία έχει καταχωριστεί». Την ερμηνεία αυτής της διατάξεως της οδηγίας ζητεί το αιτούν δικαστήριο.

13. Κατ' επέκταση της λογικής της οδηγίας, ο κανονισμός ΕΚ 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα¹⁰, θεσπίζει το κοινοτικό σήμα, δηλαδή ένα νέο τίτλο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αυτοτελή προς το εθνικό σήμα, ο οποίος παράγει τα αυτά αποτελέσματα σε ολόκληρη την Κοινότητα¹¹.

14. Οι διατάξεις του κανονισμού που αφορούν την κτήση και την προστασία των δικαιωμάτων εκ του σήματος καθώς και την έκπτωση από τα δικαιώματα αυτά είναι πανομοιότυπες ή τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό παρεμφερείς προς τις συναφείς διατάξεις της οδηγίας¹².

10 — ΕΕ 1994, L 11, σ. 1 (στο εξής: κανονισμός).

11 — Άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού.

12 — Έτσι, το άρθρο 4 του κανονισμού επαναλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 2 της οδηγίας όσον αφορά τα σημεία που δύνανται να συνιστούν σήμα, το άρθρο 7 επαναλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 3, που αφορούν τους λόγους απαραδέκτου ή ακυρότητας, το άρθρο 9 επαναλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 5, που αφορούν τα δικαιώματα που παρέχει το σήμα, και τέλος το άρθρο 50 επαναλαμβάνει τις διατάξεις του άρθρου 12, που αφορούν τους λόγους εκπτώσεως από τα εν λόγω δικαιώματα.

B — Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

15. Ο σουηδικός νόμος 1960:644, της 2ας Δεκεμβρίου 1960, περί σημάτων, όπως τροποποιήθηκε προκειμένου να μεταφερθεί η οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο, προβλέπει στο άρθρο 25 ότι ο δικαιούχος σήματος μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του αν το σήμα δεν διαθέτει πλέον διακριτικό χαρακτήρα.

16. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες του εν λόγω νόμου περιέχουν μια δήλωση, κατά την οποία «κατά την εξέταση του ζητήματος αν ένα σήμα έχει απολέσει τον διακριτικό του χαρακτήρα, πρέπει να προσδίδεται μεγάλη βαρύτητα στην άποψη αυτών που ασχολούνται με την εμπορία του προϊόντος»¹³.

17. Η δήλωση αυτή αντανακλά τα εκτιθέμενα στην έκθεση *varumärkes- och firmautredning* (έκθεση περί σημάτων και επιχειρήσεων), κατά την οποία «δεν αρκεί ότι σημαντικό μέρος του κύκλου ενδιαφερομένων θεωρεί ότι το σήμα αποτελεί ελευθέρως χρησιμοποιούμενη ονομασία, εφόσον παρά ταύτα όσοι έχουν στενότερη ενασχόληση με το προϊόν έχουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό επίγνωση του ιδιαίτερου χαρακτήρα του σήματος»¹⁴. Διευκρινίζεται ότι, «εν προκειμένω, αποφασιστική είναι άποψη που επικρατεί στο προηγού-

13 — Νομοσχέδιο 1960:167 (σ. 147), παρατιθέμενο στη διάταξη περί παραπομπής (σ. 6).

14 — Απόσπασμα από το «Statens offentliga utredningar» 1958:10 (σ. 169 και 170), παρατιθέμενο στη διάταξη περί παραπομπής (σ. 5).

μενο στάδιο διανομής, στο εμπόριο χονδρικής και στα τμήματα προμηθειών των πολυκαταστημάτων και των εμπορών λιανικής κ.λπ., ενώ αντιθέτως έχει μικρότερη σημασία το πώς αντιλαμβάνονται το σήμα οι πωλητές των καταστημάτων λιανικής ή οι καταναλωτές»¹⁵.

Π — Τα πραγματικά περιστατικά και η κύρια δίκη

18. Η Procordia Food AB (στο εξής: Procordia), εταιρία εγκατεστημένη στη Σουηδία, είναι δικαιούχος του καταχωρισμένου σήματος «Bostongurka», το οποίο αφορά τεμαχισμένο αγγουράκι τουρσί σε κονσέρβα.

19. Η Björnekulla Fruktindustrier AB (στο εξής: Björnekulla), εταιρία επίσης εγκατεστημένη στη Σουηδία, παράγει αγγουράκια τουρσί, παντζάρια τουρσί και άλλα ημιδιατηρημένα προϊόντα.

20. Η Björnekulla υπέβαλε αίτηση περί κηρύξεως της Procordia έκπτωτης από τα δικαιώματα εκ του σήματος του οποίου αυτή είναι δικαιούχος. Προς στήριξη της αιτήσεως αυτής, η Björnekulla ισχυρίστηκε ότι το εν λόγω σήμα απώλεσε τον διακρι-

τικό του χαρακτήρα δεδομένου ότι, κατ' αυτήν, το λεκτικό σήμα «Bostongurka» θεωρείται γενικός όρος που δηλώνει τα τεμαχισμένα αγγουράκια τουρσί. Συνάφως, η Björnekulla αναφέρθηκε σε δύο έρευνες της αγοράς βασιζόμενες σε δημοσκόπηση απευθυνθείσα προς τους καταναλωτές, σύμφωνα με τις οποίες η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρούσε ότι ο όρος «Bostongurka» μπορεί να χρησιμοποιείται ελεύθερα από κάθε πρόσωπο που παράγει τεμαχισμένα αγγουράκια τουρσί.

21. Η Procordia αμφισβήτησε τον ισχυρισμό αυτόν. Συναφώς, επικαλέστηκε μια έρευνα της αγοράς απευθυνθείσα προς τις μεγάλες επιχειρήσεις στους τομείς της εμπορίας τροφίμων γενικής φύσεως, των κυλικίων και των πρόχειρων γευμάτων. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, το ήμισυ των ερωτηθέντων δήλωσε ότι γνωρίζει ότι ο όρος «Bostongurka» αποτελεί σήμα που διακρίνει τεμαχισμένα αγγουράκια τουρσί.

22. Το δικαστήριο στην κρίση του οποίου υποβλήθηκε η αίτηση, το tingsrätten (Σουηδία), απέρριψε την αίτηση της Björnekulla περί κηρύξεως του δικαιούχου σήματος ως εκπτώτου με το σκεπτικό ότι η Björnekulla δεν απέδειξε ότι το επίμαχο σήμα δεν είχε πλέον διακριτικό χαρακτήρα. Βασιζόμενο αποκλειστικά στις προπαρασκευαστικές εργασίες του σουηδικού νόμου περί σημάτων, έκρινε ότι ο κρίσιμος κύκλος των ενδιαφερομένων για τον καθορισμό του αν το επίδικο σήμα απώλεσε τον διακριτικό του χαρακτήρα ήταν οι εργαζόμενοι στον τομέα της διανομής των εν λόγω προϊόντων.

¹⁵ — Όπ.π.

23. Η Björnekulla άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Svea Hovrätt. Κατά την εταιρία αυτή, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αντίληψη του κοινού είναι καθοριστική για να κριθεί αν ένα σήμα μπορεί να καταχωρισθεί σύμφωνα με την οδηγία και αν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως ώστε να θεωρηθεί ότι συντρέχει απομίμηση του σήματος. Το ίδιο πρέπει να ισχύει ως προς την έκπτωση από τα δικαιώματα εκ του σήματος.

χείο α', της οδηγίας περί σημάτων, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να κριθεί αν ένα σήμα έχει καταστεί συνήθης εμπορική ονομασία του προϊόντος για το οποίο έχει καταχωρισθεί;»

IV — Ανάλυση

24. Η Procordia υποστήριξε ότι από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας καθώς και από τη διατύπωσή της, ιδίως από τη σύγκριση μεταξύ των κειμένων της στις διάφορες γλώσσες, προκύπτει ότι οι κρίσιμοι κύκλοι των ενδιαφερομένων είναι οι ασχολούμενοι με την εμπορία του προϊόντος.

III — Το προδικαστικό ερώτημα

25. Λαμβανομένων υπόψη των απόψεων που εξέθεσαν οι διάδικοι, το Svea Hovrätt αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Σε περίπτωση που ένα προϊόν διέρχεται διάφορα στάδια εμπορίας μέχρι να φθάσει στον καταναλωτή, ποιος ή ποιοι είναι, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοι-

26. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, για να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη συνήθης εμπορική ονομασία του προϊόντος για το οποίο αυτό έχει καταχωρισθεί, οπότε ο δικαιούχος του μπορεί κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνον η άποψη των επαγγελματιών κύκλων που εμπορεύονται την οικεία κατηγορία προϊόντων ή μήπως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η άποψη των καταναλωτών της εν λόγω κατηγορίας.

27. Το ερώτημα αυτό αφορά ειδικώς την περίπτωση κατά την οποία το επίμαχο προϊόν διέρχεται διάφορα στάδια εμπορίας μέχρι να φθάσει στους καταναλωτές ή στους τελικούς χρήστες, δηλαδή η εμπορία του πραγματοποιείται μέσω ενός δικτύου στο οποίο μετέχουν πλείονες διαδοχικοί ενδιαμέσοι, όπως οι διανομείς και οι πωλητές λιανικής.

28. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει, σύμφωνα με τις μεθόδους ερμηνείας του Δικαστηρίου, να εξετασθούν διαδοχικά το γράμμα της οδηγίας, ειδικότερα δε το κείμενό της στις διάφορες γλώσσες, καθώς και η οικονομία της και οι σκοποί της¹⁶.

A — Το γράμμα του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας

29. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας προβλέπει ότι «ο δικαιούχος του σήματος είναι [...] δυνατόν να κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του εάν, μετά την ημερομηνία καταχώρισης, το σήμα [...], συνεπεία πράξεων ή αδράνειας του δικαιούχου, έχει καταστεί συνήθως εμπορική ονομασία προϊόντος ή υπηρεσίας για την οποία έχει καταχωριστεί»¹⁷.

30. Το κεντρικό ζήτημα που συζητείται στην υπό κρίση υπόθεση αφορά τον καθορισμό της εννοίας του όρου «εμπορική», που περιέχεται στο εν λόγω άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α'. Αν υποτεθεί ότι ο όρος αυτός αναφέρεται στους κρίσιμους κύκλους των οποίων η άποψη

πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη συνήθως εμπορική ονομασία, πρέπει κατ' αρχάς να εξετασθεί αν, υπό το πρίσμα του γράμματος της προπαρατεθείσας διατάξεως είναι δυνατόν να εντοπισθούν οι κρίσιμοι προς τούτο κύκλοι.

31. Κατά τη γνώμη μου, οι προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας δεν βοηθούν πολύ για να αναλυθεί το γράμμα των επιδίκων διατάξεων.

32. Πράγματι, κανένα στοιχείο δεν επιτρέπει να διευκρινισθεί ακριβώς η έννοια του όρου «εμπορική» τον οποίο προσέθεσε η Επιτροπή όταν υπέβαλε την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας της 17ης Δεκεμβρίου 1985¹⁸.

33. Επιπλέον, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Procordia και της Σουηδικής Κυβερνήσεως, κανένα αποφασιστικό συμπέρασμα δεν μπορεί να αντληθεί από το γεγονός ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας χρησιμοποιεί τον όρο «εμπορική» και όχι τον όρο «του κοινού», που περιέχεται στα άρθρα 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας. Όπως η Επιτροπή, δεν έχω πεισθεί ότι πρέπει να γίνει αντιδιαστολή των δύο αυτών όρων. Εν πάση περιπτώσει, είναι εσφαλμένο να θεωρηθεί ότι ο όρος «του κοινού» αναφέρεται μόνο στους καταναλωτές, αποκλεισμένων των επαγγελματιών. Πράγματι,

¹⁶ — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1990, C-372/88, Cricket St Thomas (Συλλογή 1990, σ. I-1345, σκέψεις 14 έως 23), και της 28ης Οκτωβρίου 1999, C-6/98, ARD (Συλλογή 1999, σ. I-7599, σκέψεις 22 έως 27). Βλ., επίσης, τις προτάσεις μου στις υποθέσεις Cooke (επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2000, C-372/98, Συλλογή 2000, σ. I-8683, σημεία 24 έως 45) και Schilling και Nehring (επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 16ης Μαΐου 2002, C-63/00, Συλλογή 2002, σ. I-4483, σημεία 17, 26 και 27).

¹⁷ — Η υπογράμμιση δική μου.

¹⁸ — 85/C 351/05 (EE C 351, σ. 4).

μολονότι, κατά παγία νομολογία, «ο τρόπος με τον οποίο ο μέσος καταναλωτής του επίμαχου είδους προϊόντος ή υπηρεσίας προσλαμβάνει τα σήματα έχει καθοριστική σημασία για τη συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως»¹⁹, υπό την έννοια των άρθρων 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, δεν μπορεί να συναχθεί εντεύθεν ότι αποκλείεται να λαμβάνεται υπόψη καθ' όποιονδήποτε τρόπο η άποψη των ενδιαφερομένων επαγγελματιών.

34. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να συγκρίνω τα κείμενα της οδηγίας στις διάφορες γλώσσες.

35. Πράγματι, όπως υπογράμμισε το Δικαστήριο με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Cilfit κ.λπ.²⁰, «πρέπει [...] να λαμβάνεται υπόψη ότι τα κείμενα του κοινοτικού δικαίου συντάσσονται σε περισσότερες γλώσσες και ότι οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις είναι εξίσου αυθεντικές»²¹ και, επομένως, «η ερμηνεία μιας διατάξεως κοινοτικού δικαίου συνεπάγεται [...] σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων»²². Με άλλα λόγια, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67, Van der Vecht²³ «η ανάγκη ενιαίας ερμηνείας των κοινοτικών κανονισμών

αποκλείει τη μεμονωμένη θεώρηση του γράμματος μιας διατάξεως, απαιτεί δε, σε περίπτωση αμφιβολίας, την ερμηνεία και εφαρμογή της υπό το φως της διατυπωσεώς της στις άλλες γλώσσες»²⁴.

36. Φρονώ, όπως και η Procordia, ότι η χρήση της φράσεως «in the trade» στο αγγλικό κείμενο της οδηγίας προφανώς αναφέρεται σε συγκεκριμένο κύκλο ενδιαφερομένων των οποίων και μόνον η άποψη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, δηλαδή του κύκλου των επαγγελματιών που ασχολούνται με μια συγκεκριμένη εμπορική ή βιομηχανική δραστηριότητα, εντός ενός καθορισμένου τομέα ή κλάδου²⁵. Συνεπώς, προφανώς αποκλείεται να πρέπει να ληφθεί υπόψη η άποψη των καταναλωτών για την εκτίμηση του αν ένα σήμα κατέστη η συνήθης ονομασία υπό την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας.

37. Το κείμενο του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας στα φινλανδικά προφανώς βαίνει προς την ίδια κατεύθυνση. Συγκεκριμένα, η λέξη «elinkeinotoiminnassa» μπορεί να ερμηνευθεί ως αναφερόμενη μόνο στους επιχειρηματίες στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, αποκλεισμένων των καταναλωτών.

19 — Βλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 1999, C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer (Συλλογή 1999, σ. I-3819, σκέψη 25). Βλ. επίσης απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-251/95, SABEL (Συλλογή 1997, σ. I-6191, σκέψη 23).

20 — Συλλογή 1981, σ. 3415.

21 — Σκέψη 18.

22 — Όπ.π.

23 — Rec. 1967, σ. 445 (συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617).

24 — Rec. σ. 456.

25 — Βλ. τον ορισμό της έννοιας των όρων «the trade» στο Shorter Oxford English Dictionary, εκδ. Oxford at the Clarendon Press, 1970 : «those concerned in the particular business or industry in question». Υπό την ίδια έννοια, βλ. τον ορισμό της έννοιας του όρου «trade» στο Webster's Third New International Dictionary, εκδ. Merriam-Webster INC, USA, 1993 : «the group of persons engaged in a particular occupation, business or industry».

38. Εντούτοις, ο εν λόγω αποκλεισμός δεν προκύπτει από το κείμενο της οδηγίας στις άλλες γλώσσες.

39. Πράγματι, η ιταλική έκφραση «la generica denominazione commerciale», καθώς και η αντίστοιχη ελληνική έκφραση, τείνουν να βασίζονται στην εκτίμηση του γενικού χαρακτήρα μιας ονομασίας στην άποψη του συνόλου των προσώπων (επαγγελματιών ή καταναλωτών) που χρησιμοποιούν την ονομασία αυτή στο πλαίσιο των εμπορικών σχέσεων, δηλαδή στο πλαίσιο της αγοραπωλησίας προϊόντων ή της παροχής υπηρεσιών.

40. Αυτή η αντίληψη περιέχεται και στο κείμενο της οδηγίας στα γαλλικά. Συγκεκριμένα, η έκφραση «dans le commerce» είναι συνώνυμη του «sur le marché» («στην αγορά») ²⁶. Αγορά σημαίνει το σημείο συναντήσεως της προσφοράς και της ζήτησεως ή ανταλλαγή, συναλλαγή, ιδίως μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών. Η χρήση της εκφράσεως «dans le commerce» έχει συνεπώς ως σκοπό να δηλώσει ότι, για την εκτίμηση του αν ένα σήμα κατέστη συνήθης ονομασία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο η άποψη των επιχειρηματιών που εμπορεύονται την οικεία κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών όσο και η άποψη των καταναλωτών για τους οποίους προορίζεται η εμπορία αυτή.

41. Αυτό που μόλις επισήμανα ως προς το κείμενο της οδηγίας στα γαλλικά ισχύει όπως φαίνεται και για το κείμενο της οδηγίας στις άλλες γλώσσες, δηλαδή στα ισπανικά, στα πορτογαλικά, στα ολλανδικά, στα σουηδικά, στα δανικά και στα γερμανικά ²⁷.

42. Από τη σύγκριση μεταξύ των κειμένων της οδηγίας στις γλώσσες αυτές προκύπτει ότι η μεγάλη πλειονότητα των κειμένων αυτών υιοθετεί την άποψη ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη συνήθης ονομασία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η άποψη των επιχειρηματιών που εμπορεύονται την οικεία κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών όσο και η άποψη των καταναλωτών της εν λόγω κατηγορίας.

43. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της διαστάσεως μεταξύ των κειμένων της οδηγίας στις διάφορες γλώσσες και της ελλείψεως διευκρινιστικών στοιχείων στις προπαρασκευαστικές εργασίες αυτής, πρέπει, κατά παγία νομολογία, να ερμηνευθεί το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας από πλευράς της γενικής της οικονομίας και του σκοπού της ²⁸.

27 — Βλ. την ισπανική φράση «en el comercio», την πορτογαλική φράση «no comércio», την ολλανδική φράση «in de handel», τη σουηδική φράση «i handeln», τη δανική φράση «inden for handelen» και τη γερμανική φράση «im geschäftlichen Verkehr».

28 — Αυτή την ερμηνευτική μέθοδο, σε περίπτωση διαστάσεως μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών κειμένων, καθόρισε το Δικαστήριο με την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1977, 30/77, Bouchereau (Συλλογή τόμος 1977, σ. 617), και τη διευκρίνισε με την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1979, 11/76, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, (Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 93). Βλ. επίσης, υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση ARD (σκέψη 27).

26 — Βλ. Le Petit Robert, Dictionnaire de la langue française, εκδ. Dictionnaires Le Robert, Παρίσι 1999.

B — Η γενική οικονομία της οδηγίας

44. Κατά παγία νομολογία, η βασική λειτουργία του σήματος είναι να εγγυάται στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την ταυτότητα καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την εν λόγω υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση και να αποφασίζει αναλόγως²⁹. Συνεπώς, το σήμα πρέπει να αποτελεί την εγγύηση προελεύσεως του προϊόντος που διακρίνει, δηλαδή πρέπει να παρέχει την εγγύηση ότι όλα τα φέροντα αυτό προϊόντα ή υπηρεσίες έχουν κατασκευαστεί υπό τον έλεγχο μας και μόνο επιχειρήσεως η οποία φέρει την ευθύνη για την ποιότητά τους³⁰.

45. Για τον λόγο αυτόν το άρθρο 2 της οδηγίας καθιερώνει την αρχή κατά την οποία ένα σημείο, για να αποτελέσει σήμα, πρέπει να μπορεί από τη φύση του να διακρίνει τα προϊόντα ή υπηρεσίες μας επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλης επιχειρήσεως³¹.

46. Από την εν λόγω αρχή απορρέουν πλείονες συνέπειες.

47. Πρώτον, τα σημεία ή οι ενδείξεις που είναι ακατάλληλα για να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μας επιχειρήσεως από αυτά μιας άλλης επιχείρησης δεν μπορούν να καταχωρισθούν ως σήμα και, αν έχουν καταχωρισθεί, το εν λόγω σήμα μπορεί να ακυρωθεί. Αυτή είναι η έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', της οδηγίας, όσον αφορά, αντιστοίχως, τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα, τα περιγραφικά σήματα και τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από ενδείξεις που έχουν καταστεί συνήθεις στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεματική και πάγια πρακτική του εμπορίου.

48. Δεύτερον, οσάκις ένα σήμα έχει αποκτήσει, λόγω της χρήσεώς του του έγινε, διακριτικό χαρακτήρα τον οποίο δεν είχε αρχικώς, μπορεί να καταχωρισθεί ως σήμα και, αν έχει ήδη καταχωρισθεί, το εν λόγω σήμα δεν μπορεί να κηρυχθεί άκυρο. Αυτό προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, προς αντιστάθμιση του κανόνα που προβλέπει η παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', του ίδιου άρθρου και τον οποίο παρέθεσα μόλις προηγουμένως.

49. Τρίτον και αντιστρόφως προς την προηγούμενη περίπτωση, οσάκις ένα σήμα, λόγω της χρήσεως που του έγινε, έχει απολέσει τον διακριτικό χαρακτήρα που είχε αρχικώς, κατά την καταχώρισή του ως σήματος, ο δικαιούχος του εν λόγω σήματος μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος

29 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 1990, C-10/89, Hag II (Συλλογή 1990, σ. I-3711, σκέψη 14), της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon (Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28), και της 4ης Οκτωβρίου 2001, C-517/99, Merz & Krell (Συλλογή 2001, σ. I-6959, σκέψη 22).

30 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις Hag II (σκέψεις 13 και 14) και Canon (σκέψη 28), καθώς και απόφαση της 23ης Απριλίου 2002, C-143/00, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (Συλλογή 2002, σ. I-3759, σκέψη 29).

31 — Η αρχή αυτή διατνέει και τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η οποία υπογραμμίζει ότι η προστασία που παρέχει το καταχωρισμένο σήμα είναι ιδίως η διασφάλιση της αρχικής λειτουργίας του.

των δικαιωμάτων του. Αυτή είναι η έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας.

50. Πράγματι, οι διατάξεις αυτές αφορούν την περίπτωση κατά την οποία η χρήση ενός σήματος γενικεύθηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε το σημείο από το οποίο συνίσταται το εν λόγω σήμα τείνει να δηλώνει την κατηγορία, το γένος ή τη φύση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά η καταχώριση και όχι πλέον τα συγκεκριμένα προϊόντα ή τις συγκεκριμένες υπηρεσίες που προέρχονται από ορισμένη επιχείρηση. Αυτή είναι, επί παραδείγματι, η περίπτωση των όρων «θερμός» («thermos»), προκειμένου να δηλωθεί μια ισοθερμική φιάλη, «γουόκμαν» («walkman»), για ένα μικρό φορητό κασετόφωνο, «σελοφάν» («cellophane») για μια διαφανή μεμβράνη, η οποία κατασκευάζεται από ένυδρη κυτταρίνη και χρησιμοποιείται για τη συσκευασία, ή «ασπιρίνη» («aspirine») για ένα αναλγητικό και αντιπυρετικό φάρμακο που αποτελείται από ακετυλοσαλικυλικό οξύ.

51. Σε περιπτώσεις όπως οι προπαρατεθείσες, το σήμα έχει απολέσει την αρχική του λειτουργία. Επομένως, δεν μπορεί πλέον να τεθεί θέμα προστασίας του σημείου που έχει καταχωρισθεί ως σήμα. Συνεπώς, ο δικαιούχος του εν λόγω σήματος μπορεί να εκπέσει των δικαιωμάτων του.

52. Η έκπτωση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την παύση του αποκλειστικού δικαιώματος του δικαιούχου του σήματος επί

της εκ μέρους τρίτων χρήσεως του σήματος αυτού στις συναλλαγές, διευκρινιζόμενου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, αυτό το αποκλειστικό δικαίωμα προορίζεται να ισχύει χωρίς χρονικό περιορισμό και επιτρέπει έτσι στον εν λόγω δικαιούχο να μονοπωλεί επ' αόριστον το σημείο που έχει καταχωρισθεί ως σήμα³².

53. Κατά τον τρόπο αυτόν, το μέτρο αυτό της εκπτώσεως από τα δικαιώματα επιτρέπει σε άλλους επιχειρηματίες να χρησιμοποιούν ελεύθερα το καταχωρισθέν σήμα. Έτσι, επιδιώκει ένα σκοπό γενικού συμφέροντος, που επιβάλλει να μπορούν τα σημεία ή οι ενδείξεις που κατέστησαν συνήθη προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση ενός σήματος ή καταχωρίσθηκε ένα σήμα, να χρησιμοποιούνται ελεύθερα από όλους³³. Όπως και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', της οδηγίας, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής αποτελεί έκφραση του θεμελιού σκοπού να μην επιτρέπεται στους ιδιώτες να χρησιμοποιούν την καταχώριση ενός σήματος για να διαιωνίζουν αποκλειστικά δικαιώματα επί γενικών όρων ή όρων οι οποίοι συνήθως συνδυάζονται προς τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που καλύπτονται από την εν λόγω καταχώριση. Καθεμία από τις διατάξεις αυτές εμποδίζει να επιφυλάσσονται επ' αόριστον τέτοιου είδους σημεία ή ενδείξεις σε μία μόνον επιχείρηση, λόγω της καταχωρίσεώς τους ως σημάτων.

32 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2003, C-104/01, Libertel (Συλλογή 2003, σ. I-3793, σκέψη 49).

33 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 4ης Μαΐου 1999, C-108/97 και C-109/97, Windsurfing Chiemsee (Συλλογή 1999, σ. I-2779, σκέψη 25), της 8ης Απριλίου 2003, C-53/01 έως C-55/01, Linde κ.λπ. (Συλλογή 2003, σ. I-3161, σκέψη 73), και Libertel, προπαρατεθείσα (σκέψη 52).

54. Από τα ως άνω αναπτυχθέντα προκύπτει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', της οδηγίας και το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής σκοπούν στο ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή στην διασφάλιση του διακριτικού χαρακτήρα ενός σήματος, σύμφωνα με την αρχική του λειτουργία, και την αποφυγή της επ' αόριστον επιφυλάξεως γενικών όρων υπέρ μίας μόνον επιχειρήσεως, λόγω της καταχωρίσεώς τους ως σημάτων.

55. Δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές σκοπούν στην επίτευξη του ίδιου αποτελέσματος, πρέπει να ερμηνεύονται κατά τον ίδιο τρόπο³⁴. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις χρησιμοποιούν πανομοιότυπες ή σε μεγάλο βαθμό όμοιες εκφράσεις ή έννοιες.

56. Συνεπώς, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', της ίδιας αυτής οδηγίας.

57. Προς τούτο, χρήζει ιδιαίτερης προσοχής το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό προβλέπει ρητώς ότι, για να εκτιμηθεί αν ένα σημείο ή μια ένδειξη κατέστη συνήθης προς δήλωση

των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία ζητείται ή ζητήθηκε η καταχώριση ενός σήματος, με αποτέλεσμα να αποκλείεται η καταχώριση αυτή ή το καταχωρισθέν σήμα να μπορεί να κηρυχθεί άκυρο, πρέπει να εξετασθεί αν το εν λόγω σημείο ή η εν λόγω ένδειξη χρησιμοποιείται κοινώς «στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου» (όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Merz & Krell³⁵).

58. Κατά τη γνώμη μου, η διατύπωση αυτή σαφώς παραπέμπει, συνολικώς, τόσο στην άποψη του μέσου καταναλωτή της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών (δηλαδή στην άποψη του καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και συνετός)³⁶, όσο και στην άποψη των επαγγελματικών κύκλων που ασχολούνται με την εμπορία της εν λόγω κατηγορίας προϊόντων και υπηρεσιών³⁷.

35 — Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας (μολονότι το γράμμα του δεν το διευκρινίζει) δεν απαγορεύει την καταχώριση σήματος παρά μόνον όταν τα σημεία ή οι ενδείξεις από τα οποία συνίσταται αποκλειστικά το σήμα έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος αυτού (σκέψη 31). Συνεπώς, δεν αρκεί τα εν λόγω σημεία ή οι εν λόγω ενδείξεις να ανήκουν στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου, πρέπει επίσης να έχουν καταστεί συνήθη προς δήλωση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορούν.

36 — Ως προς τον ορισμό του μέσου καταναλωτή, βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Ιουνίου 1999, C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, προπαρατεθείσα (σκέψη 26). Με τις προτάσεις του επί της προπαρατεθείσας αποφάσεως Merz & Krell, ο γενικός εισαγγελέας Ruiz-Jarabo Colomer υπογράμμισε τη σχέση μεταξύ, αφενός, του μέσου καταναλωτή και, αφετέρου, της καθημερινής γλώσσας, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας (σκέψεις 51 και 52).

37 — Μπορεί να θεωρηθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας αφορά τους εν λόγω επαγγελματικούς κύκλους διττώς, τόσο ως πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώνεται η θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου όσο και ως μέρος του πληθυσμού το οποίο χρησιμοποιεί την καθημερινή γλώσσα, όπως και ο μέσος καταναλωτής.

34 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, ιδίως στον τομέα των σημάτων, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1996, C-427/93, C-429/93, και C-436/93, Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-3457, σκέψη 40), και της 12ης Οκτωβρίου 1999, C-379/97, Urijohn (Συλλογή 1999, σ. I-6927, σκέψη 30).

59. Εξάλλου, τούτο αποδεικνύει η πρακτική την οποία έχει ακολουθήσει μέχρι σήμερα το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού, του οποίου η διατύπωση ταυτίζεται με αυτήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας.

60. Βάσει των διατάξεων αυτών του κανονισμού, το ΓΕΕΑ προβαίνει σε σφαιρική εκτίμηση της απόψεως των κρίσιμων κύκλων των ενδιαφερομένων, η οποία ποικίλλει αναλόγως της κατηγορίας των επιμάχων προϊόντων ή υπηρεσιών. Έτσι, οσάκις ένα σήμα αφορά ένα προϊόν του οποίου η κατανάλωση είναι ευρέως διαδεδομένη, όπως μπορεί να συμβαίνει με ένα τρόφιμο, δίδεται ιδιαίτερη σπουδαιότητα στην έννοια του εν λόγω όρου στην καθημερινή γλώσσα, δηλαδή όχι μόνον κατά την άποψη του μέσου καταναλωτή, αλλά και των οικείων επαγγελματικών κύκλων³⁸. Οσάκις ένα σήμα αφορά ένα προϊόν ή μια υπηρεσία του οποίου η χρήση περιορίζεται σε ένα στενό κύκλο επαγγελματιών εντός συγκεκριμένου τομέα δραστηριότητας, λαμβάνεται μάλλον υπόψη ο τρόπος κατά τον οποίο αντιλαμβάνονται τον επίμαχο όρο ο

οικείος επαγγελματικός κύκλος ή οι οικείοι επαγγελματικοί κύκλοι, με άλλα λόγια η σημασία του στη θεματή και πάγια πρακτική του εμπορίου³⁹.

61. Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, παραλλήλως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού, θα πρέπει να επεκταθεί στην ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας.

62. Έτσι, οι τελευταίες αυτές διατάξεις έχουν την έννοια ότι παραλέμπουν, σιωπηρώς αλλά κατ' ανάγκη, τόσο στην άποψη του μέσου καταναλωτή της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών, όσο και στην άποψη των επαγγελματικών κύκλων που ασχολούνται με την εμπορία της εν λόγω κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών.

39 — Βλ. την απόφαση του πρώτου τμήματος ακυρώσεως του ΓΕΕΑ της 15ης Δεκεμβρίου 1999 (C0000901341/1-BSS), ως προς το σήμα «BSS», το οποίο αφορά φαρμακευτικά ή οφθαλμολογικά παρασκευάσματα και αποστειρωμένα διαλύματα για οφθαλμολογικές εγχειρήσεις. Το εν λόγω τμήμα ανακοπών έκρινε ότι, στους ιατρικούς και φαρμακευτικούς κύκλους, ο ως άνω όρος αποτελούσε το κοινό ακρωνύμιο του «balanced salt solution». Βλ., επίσης, απόφαση του πρώτου τμήματος προσφυγών του ΓΕΕΑ της 19ης Δεκεμβρίου 2000 (υπόθεση R 397/200-1), ως προς το σήμα «Proteomics», το οποίο αφορά διάφορα μηχανήματα ή υπηρεσίες σχετικά με την ιατρική ή επιστημονική έρευνα. Βασικό μνημόνιο κυρίως σε άρθρα από ειδικευμένα βιβλία ή περιοδικά, το πρώτο τμήμα προσφυγών έκρινε ότι ο εν λόγω όρος χρησιμοποιούνταν κοινώς, ήδη κατά την καταχώριση του επιδόκου σήματος, για να δηλώνει ορισμένο είδος έρευνας, σε πλήρη ανάπτυξη, στον τομέα των βιοτεχνολογιών. Βλ., τέλος, την απόφαση του πρώτου τμήματος ακυρώσεως της 11ης Δεκεμβρίου 2001 (85C 000703579/1), ως προς το σήμα «DLC», το οποίο αφορά ξυράφια, λεπίδες ξυραφιών, διάφορα εργαλεία και εξοπλισμούς σε σχέση με τα προϊόντα αυτά. Βασίζόμενο σε διάφορα άρθρα που δημοσιεύθηκαν σε ορισμένα περιοδικά καθώς και σε μια επιστημονική εγκυκλοπαίδεια, το τμήμα αυτό του ΓΕΕΑ έκρινε ότι ο εν λόγω όρος ήταν μια συντομογραφία κοινώς χρησιμοποιούμενη στον τομέα των επαγγελματιών της μεταλλουργίας και όχι σε έναν αμειβόμενο ακαδημαϊκό κύκλο, για να δηλώνει ένα βιομηχανικό προϊόν καλούμενο «diamond like carbon», το οποίο θεωρείται πολύ χρήσιμο για την κατασκευή κοφτερών εργαλείων, όπως αυτά τα οποία αφορά η καταχώριση του επίμαχου σήματος.

38 — Βλ. την απόφαση του τμήματος ακυρώσεως του ΓΕΕΑ της 13ης Φεβρουαρίου 2002 (133C 000372920/1), ως προς το σήμα «Bruschetta», το οποίο αφορά ορισμένα τρόφιμα ή συναφείς υπηρεσίες. Το εν λόγω τμήμα ανακοπών, βασιζόμενο στο ότι ο όρος «bruschetta» περιέχεται σε λεξικά και χρησιμοποιείται τακτικά στο διαδίκτυο, έκρινε ότι ο όρος αυτός χρησιμοποιείται σαφώς, τουλάχιστον στην Ιταλία, για να δηλώνει ένα ιταλικό φαγητό το οποίο αποτελείται από φέτες φρυγανισμένου ψωμιού που σοβρίζονται με σκόρδο, λαδί και αλάτι σε ντομάτας ή άλλα είδη σάλτσας και επομένως ότι πρόκειται για κοινό όρο στην καθημερινή γλώσσα. Κατά συνέπεια, η προσφυγή περί ακυρώσεως του εν λόγω σήματος κρίθηκε βάσιμη.

63. Συνεπώς, προκειμένου περί τροφίμου συνήθους καταναλώσεως, όπως είναι στη διαφορά της κύριας δίκης τα τεμαχισμένα αγγουράκια τουρσί (τουλάχιστον στη Σουηδία), κατά την εμπορία του οποίου παρεμβάλλονται διαδοχικώς διάφοροι ενδιαμέσοι, πρέπει, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ο όρος που προστατεύεται με το σήμα κατέστη συνήθης εμπορική ονομασία, να λαμβάνεται υπόψη τόσο η άποψη του μέσου καταναλωτή όσο και η άποψη των εμπορικών κύκλων που μετέχουν στην εμπορία του εν λόγω είδους προϊόντος.

64. Κατά τη γνώμη μου, η ανάλυση αυτή ενισχύεται από την εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και παράγραφος 3, της οδηγίας.

65. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας προβλέπει ότι «δεν καταχωρούνται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα: [...] τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προσορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας»⁴⁰.

66. Με την προπαρατεθείσα απόφαση Windsurfing Chiemsee, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις αυτές «δεν περιο-

ρίζ[ονται] στην απαγόρευση της καταχωρίσεως των γεωγραφικών ονομασιών ως σημάτων αποκλειστικά και μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δηλώνουν συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές που είναι ήδη φημισμένες ή γνωστές για την οικεία κατηγορία προϊόντων και συνδέονται, επομένως, με την περιοχή αυτή στην αντίληψη των ενδιαφερομένων κύκλων, ήτοι των συναλλασσομένων και του μέσου καταναλωτή αυτής της κατηγορίας προϊόντων, εντός της επικράτειας για την οποία ζητείται η καταχώριση»⁴¹. Πράγματι, κατά το Δικαστήριο, από το γράμμα των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι «οι γεωγραφικές ονομασίες που μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις πρέπει επίσης να παραμένουν στη διάθεσή τους ως ενδείξεις γεωγραφικής προελεύσεως της οικείας κατηγορίας προϊόντων»⁴².

67. Έτσι, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι ο περιγραφικός χαρακτήρας ενός σήματος (κατά την καταχώριση) πρέπει να εκτιμάται σφαιρικώς, λαμβανομένης υπόψη της απόψεως του συνόλου των ενδιαφερομένων κύκλων, δηλαδή τόσο του μέσου καταναλωτή της οικείας κατηγορίας προϊόντων όσο και των επαγγελματικών κύκλων που ασχολούνται με την εμπορία των εν λόγω προϊόντων.

68. Αυτή η σφαιρική εκτίμηση της σημασίας ενός σήματος ελήφθη επίσης υπόψη για να καθοριστεί αν ένα σημείο το οποίο δεν είχε αρχικώς διακριτικό χαρακτήρα

41 — Σκέψη 29, η υπογράμμιση δική μου.

42 — Οπ.π., σκέψη 30.

απέκτησε τον χαρακτήρα αυτόν μετά τη χρήση που του έγινε, και έτσι μπορεί να καταχωρισθεί ως σήμα, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας.

69. Συγκεκριμένα, με την προπαρατεθείσα απόφαση Windsurfing Chiemsee, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η αρμόδια αρχή πρέπει να εκτιμά σφαιρικά τα στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να αποδειχθεί ότι το σήμα έχει καταστεί πρόσφορο για τον προσδιορισμό του οικείου προϊόντος ως προερχομένου από συγκεκριμένη επιχείρηση και, επομένως, για τη διάκριση του προϊόντος αυτού από τα προϊόντα άλλων επιχειρήσεων»⁴³.

70. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, «για την αξιολόγηση του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος που αποτελεί το αντικείμενο αιτήσεως καταχώρισεως, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη [...] το μερίδιο της αγοράς που αναλογεί στο σήμα, η ένταση, η γεωγραφική έκταση και η διάρκεια της χρήσεως του σήματος αυτού, το μέγεθος των επενδύσεων στις οποίες έχει προβεί η επιχείρηση για την προώθησή του, το ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων που αναγνωρίζει, χάρη στο σήμα, το προϊόν ως προερχόμενο από συγκεκριμένη επιχείρηση, καθώς και οι δηλώσεις εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων ή άλλων επαγγελματικών ενώσεων»⁴⁴.

43 — Σκέψη 49.

44 — Όπ.π., σκέψη 51.

71. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, προκειμένου να πληρούνται η προϋπόθεση του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, είναι αναγκαίο οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι ή, τουλάχιστον, ένα σημαντικό τμήμα αυτών να αναγνωρίζουν, χάρη στο σήμα, το προϊόν ως προερχόμενο από συγκεκριμένη επιχείρηση. Προσέθεσε ότι η διαπίστωση αυτή δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά και μόνο σε γενικά και αφηρημένα στοιχεία, όπως είναι συγκεκριμένα ποσοστά⁴⁵.

72. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφοι 1, στοιχείο γ', και 3, της οδηγίας, ο διακριτικός ή μη χαρακτήρας ενός σήματος, κατά την καταχώρισή του, πρέπει να εκτιμάται σφαιρικά, δηλαδή υπέρ της εξετάσεως ενός συνόλου στοιχείων που αναφέρονται τόσο στην άποψη του μέσου καταναλωτή της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών όσο και στην άποψη των επαγγελματικών κύκλων που μετέχουν στην εμπορία της εν λόγω κατηγορίας ή υπηρεσιών⁴⁶.

73. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει όσον αφορά την εκτίμηση του γενικού χαρακτήρα ενός σήματος *μετά την καταχώρισή του*.

45 — Όπ.π., σκέψη 52.

46 — Εξάλλου, στις προτάσεις του επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως Windsurfing Chiemsee, ο γενικός εισαγγελέας Γ. Κοσμάς μερίμνησε να διευκρινίσει ότι ο κρίσιμος κύκλος ενδιαφερομένων, προκειμένου να εκτιμηθεί ο διακριτικός χαρακτήρας ενός σήματος ο οποίος αποκτήθηκε με τη χρήση, αποτελείται κατά κύριο λόγο από τους καταναλωτές του οικείου είδους, αλλά ότι περιλαμβάνει επίσης, κατ' αρχήν, τους εμπόρους και τα καταστήματα που διαθέτουν παρόμοια προϊόντα, καθώς και τους παραγωγούς και κατασκευαστές παρόμοιων προϊόντων (σημείο 72).

74. Πράγματι, ο όρος «εμπορική» που περιέχεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας επαναλαμβάνεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της ίδιας αυτής οδηγίας. Βάσει της λογικής και για λόγους ασφαλείας δικαίου μπορεί να υποτεθεί ότι η επίμαχη έκφραση έχει την ίδια σημασία στο πλαίσιο των δύο αυτών διατάξεων⁴⁷.

75. Εξάλλου, θεωρώ ότι αυτό που ισχύει για την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα ενός σήματος κατά την ημερομηνία καταχωρίσεώς του ισχύει επίσης για την εκτίμηση του αν ο εν λόγω διακριτικός χαρακτήρας εξακολουθεί να υπάρχει στη συνέχεια. Πρόκειται στην πραγματικότητα για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

76. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Procordia και της Σουηδικής Κυβερνήσεως, κατά τη γνώμη μου, η διαπίστωση αυτή δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση λόγω του ότι ένα μέτρο εκπτώσεως από τα δικαιώματα εκ του σήματος είναι πολύ βαρύτερο από μια απόφαση περί μη καταχωρίσεως ενός σημείου ως σήματος.

77. Δεν αρνούμαι ότι ένα τέτοιο μέτρο εκπτώσεως έχει βαριές συνέπειες για τον δικαιούχο του σήματος, ακριβώς σε περίπτωση που μια τέτοια έκπτωση βασιίζεται στον γενικό χαρακτήρα του σήματός του.

Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, μπορεί να υποτεθεί ότι ο τελευταίος προέβη σε σημαντικές επενδύσεις για να εκμεταλλευθεί το εν λόγω σήμα και να το προωθήσει στην αγορά, ιδίως με τη διαφήμιση, σε σημείο που αυτό κατέστη η συνήθης ονομασία της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών.

78. Πάντως, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Procordia και της Σουηδικής Κυβερνήσεως, δεν μπορεί να συναχθεί εντεύθεν ότι η εκτίμηση του γενικού χαρακτήρα ενός σήματος πρέπει να στηρίζεται μόνο στην άποψη των επαγγελματικών κύκλων που εμπορεύονται στην οικεία κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών, αποκλεισμένης της απόψεως του μέσου καταναλωτή της εν λόγω κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών. Πράγματι, κατά την άποψή μου, το συμπέρασμα αυτό θα αντέβαινε στον σκοπό της οδηγίας.

Γ — Ο σκοπός της οδηγίας

47 — Ως παράδειγμα εφαρμογής της συλλογιστικής αυτής βλ., μεταξύ άλλων, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως ARD (σημείο 43).

79. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία έχει ως σκοπό να επιτύχει μια πρώτη προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών περί σημάτων και να θέσει τέρμα στις διαφορές που υπάρχουν στον τομέα αυτόν, οι οποίες μπορούν, αφενός, να εμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και, αφετέρου, να νοθεύσουν τους όρους

ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και οι οποίες έχουν την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εν λόγω αγοράς⁴⁸.

του δικαιούχου του από τα δικαιώματά του. Το να γίνει δεκτός ένα τέτοιος μηχανισμός ισοδυναμεί με το να επιτραπούν ορισμένες πρακτικές ικανές να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό στην αγορά.

80. Πράγματι, όπως έχει υπογραμμίσει επανειλημμένως το Δικαστήριο, το δικαίωμα επί του σήματος «αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού που σκοπεύει να εγκαθιδρύσει [και να διατηρήσει σε ισχύ] η Συνθήκη»⁴⁹. Το σήμα εγγυάται στον καταναλωτή την ταυτότητα της καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή υπηρεσίας και έτσι συμβάλλει στην καθιέρωση ενός συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού στο πλαίσιο του οποίου οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να προσελκύουν την πελατεία τους με την ποιότητα των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους⁵⁰.

81. Κατά τη γνώμη μου, υπάρχει κίνδυνος να παραγνωρισθεί ο σκοπός αυτός στην περίπτωση που θα αρκούσε να αποδειχθεί ότι ένα σήμα απέκτησε γενικό χαρακτήρα αποκλειστικά στους επαγγελματικούς κύκλους που εμπορεύονται την οικεία κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών, προκειμένου να είναι δυνατή η έκπτωση

82. Πράγματι, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος ορισμένοι επιχειρηματίες, οι οποίοι εμπορεύονται προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι πανομοιότυπα ή παρόμοια προς τα καλυπτόμενα με το σήμα ή οι οποίοι επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά αυτή, να καταφύγουν σε μια τέτοια διαδικασία εκπτώσεως του δικαιούχου από τα δικαιώματά του εκ του σήματος, με μόνο σκοπό να εδραιώσουν τη θέση τους στην εν λόγω αγορά, θίγοντας σοβαρά τα συμφέροντα του ανταγωνιστή τους (του δικαιούχου του σήματος) και επωφελούμενοι καταχρηστικώς από τις προσπάθειες και τις επενδύσεις του για να προωθήσει την εμπορία των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών, ενώ ο τελευταίος εύλογα ήλπιζε ότι θα αντλεί από αυτά διαρκή οφέλη, δεδομένου ότι ένα καταχωρισμένο σήμα αποκλείει στον δικαιούχο του ένα αποκλειστικό μονοπώλιο το οποίο του επιτρέπεται να ιδιοποιείται χωρίς χρονικό περιορισμό το σημείο που καταχωρίστηκε ως σήμα.

83. Τον κίνδυνο αυτόν, ο οποίος είναι συμφυής προς τη θεώρηση ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνον η άποψη των επαγγελματικών κύκλων, υπογράμμισε επίσης ο γενικός εισαγγελέας Γ. Κοσμάς με τις προτάσεις του επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως Windsurfing Chiemsee, όσον αφορά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα τον οποίο ένα σήμα έχει αποκτήσει δια της χρήσεως. Πράγματι, για λόγους ιδίως ανταγωνισμού, ορισμένοι

48 — Πρώτη και τρίτη αιτιολογική σκέψη.

49 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Hag II, προπαρατεθείσα (σκέψη 13), της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-349/95, Loendersloot (Συλλογή 1997, σ. I-6227, σκέψη 22), της 23ης Φεβρουαρίου 1999, C-63/97, BMW (Συλλογή 1999, σ. I-905, σκέψη 62), Merz & Krell, προπαρατεθείσα, σκέψη 21, και Libertel, προπαρατεθείσα (σκέψη 48).

50 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Merz & Krell (σκέψη 21).

επιχειρηματίες ενδέχεται να έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για την καταχώριση ή την απόρριψη του σήματος, οπότε η στάση τους δεν θα είναι ανυστερόβουλη⁵¹.

απέκτησε γενικό χαρακτήρα, οπότε ο δικαιούχος του μπορεί να εκπέσει των δικαιωμάτων του. Πράγματι, όπως έχω ήδη εκθέσει, η οδηγία καθιέρωσε αυτόν τον λόγω εκπτώσεως ακριβώς διότι το εν λόγω σήμα δεν εκπληρώνει πλέον την ουσιώδη λειτουργία του.

84. Εκτός από τις σκέψεις αυτές, οι οποίες βασίζονται στον σκοπό του ελεύθερου ανταγωνισμού τον οποίο επιδιώκει η οδηγία, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως υπογραμμίζει η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, η προστασία που παρέχει το σήμα έχει ιδίως ως σκοπό τη διασφάλιση της αρχικής λειτουργίας του σήματος.

85. Όπως έχω ήδη εκθέσει, από παγία νομολογία προκύπτει ότι η λειτουργία αυτή συνίσταται στο να εγγυάται στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την ταυτότητα καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την εν λόγω υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση⁵².

86. Υπό το πρίσμα αυτής της ουσιώδους λειτουργίας του σήματος στην οποία βασίζεται η οδηγία πρέπει να πραγματοποιείται η εκτίμηση του αν ένα σήμα

87. Κατά τη γνώμη μου, αυτή η ουσιώδης λειτουργία του σήματος παραγνωρίζεται αν βασιστεί η εκτίμηση του γενικού χαρακτήρα του μόνο στην άποψη των επαγγελματικών κύκλων που εμπορεύονται την οικεία κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών, αποκλεισμένης της απόψεως των καταναλωτών ή των τελικών χρηστών της κατηγορίας αυτής προϊόντων ή υπηρεσιών.

88. Κατά συνέπεια, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία ενός προϊόντος για το οποίο έχει καταχωρισθεί το εν λόγω σήμα, οπότε ο δικαιούχος του μπορεί να εκπέσει των δικαιωμάτων του, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, συνολικώς, τόσο η άποψη των καταναλωτών ή των τελικών χρηστών της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών, όσο και των επαγγελματικών κύκλων που εμπορεύονται αυτή την κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών.

51 — Βλ. σημείο 72 των προτάσεων και παρατιθέμενα παραδείγματα.

52 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Merz & Krell (σκέψη 22).

V — Πρόταση

89. Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο υποβληθέν από το Svea Hovrätt ερώτημα την ακόλουθη απάντηση:

«Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, έχει την έννοια ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία ενός προϊόντος για το οποίο έχει καταχωρισθεί το εν λόγω σήμα, οπότε ο δικαιούχος του μπορεί να εκπέσει των δικαιωμάτων του, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, συνολικώς, τόσο η άποψη των καταναλωτών ή των τελικών χρηστών της οικείας κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών, όσο και των επαγγελματικών κύκλων που εμπορεύονται αυτή την κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών.»